 DOI: 10.7816/idil-07-51-09

SERAMİKTE DEKOR TEKNİKLERİNİN KAVRAMSAL BİR İFADE ARACI OLARAK KULLANIMI

Perihan ŞAN ASLAN

Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, perihansan78(at)gmail.com

Anahtar kelimeler:
Çağdaş Seramik Sanatı, Seramikte Dekor Teknikleri, Dekor, Seramik, Modernizm, Postmodernizm

ÖZ

İnsan çevresini ve kullandığı eşyaları süsleme kaygısının bir sonucu olarak, ürettiği seramiklere "dekor" ile daha estetik bir görünüm kazandırmayı amaçlamıştır. Bu amaçla çeşitli dekor tekniklerini geliştirmiştir. Dekor teknikleri antik dönemden günümüze kadar seramiğin önemli bir parçası olarak gelmiştir. Güzel Sanatlar kavramının ortaya çıkışıyla sanat ve zanaat kavramları birbirinden ayrılır. Sanat, süsleme ya da bir hikayenin betimlenmesi amacından çok, kendi kendini bir amaç olarak sunmaya başlar. Zanaat ise işlevselliğini sürdürür. Sanat ve Zanaat (Arts and Crafts), Bauhaus gibi sanat hareketleri, sanat ve zanaatı bir araya getirme çabasındadır. 19. yüzyılın sonlarında Modernizmin doğuşu ile dekor ve dekoratif olan, sanatın dışında bırakılmıştı. Seramik, bu süreçte Modernizmin soyut ideal sanat anlayışı içerisinde kendine bir yer edinememişti. Ancak Modern Sanatın bir parçası olmasa da, seramikte modernist geleneğin öncüsü olan sanatçılar, malzemenin doğasını vurgulayan, soyut ve gündelik kullanım amacı olmayan formlar üretmişlerdir. Kökeni 1960'lara dayanan Postmodernist seramiklerde ise Modernizmin soyut ideal sanat anlayışı ve sadeliğine karşı bir görüş ortaya çıkmıştır. Buna göre dekoratif olan her şey sanat olmasa da, sanat dekoratif amaçlarla yapılabilir fikri gelişmiştir. Bu bakış açısı ile dekoru sanata dahil eden geniş bir uygulama alanı doğmuştur. Modernizm ve postmodernizm arasındaki geçiş sürecinde dekor ve dekoratif olana bakış açısının değişimi ve bu değişimin sonucunda çalışmalarında dekoru kavramsal bir ifade aracı olarak kullanan sanatçılardan örnekler verilerek konu irdelenmiştir.

THE UTILIZATION OF DECOR TECHNIQUES IN CERAMIC AS A CONCEPTUAL MEANS OF EXPRESSION

Keywords:

Arazi Sanatı, nature, art, landscape.

ABSTRACT

Since the early ages, mankind has aimed to make ceramics look more esthetical with "decor" as a result of their concern for garnishing their environment and the goods they use. For that purpose, they have developed various decor techniques. Decor techniques have become an important part of ceramic from the ancient period until today. Together with the emerging of the concept of Fine Arts, the concepts of art and craft were separated from each other and art started to present itself as a purpose rather than a purpose of garnishing or describing a story. Craft, on the other hand, has sustained its functionality. Art movements such as Art and Craft, Bauhaus aim to gather art and craft. Together with the birth of modernism toward the end of the 19th century, decor and decoratives were excluded from art. At the beginning, ceramic could not find a place for itself within the ideal sense of art of modernism. However, even though ceramic is not a part of Modern Art; ceramic artists who are the pioneers of the modernist tradition in ceramic have developed forms emphasizing the nature of materials and not aiming to be used abstractly and daily. The postmodernist ceramic dating back to the 1960s, on the other hand, is against the abstract ideal sense of art of modernism and simplicity. Accordingly, it is thought that even though not all the decorative things are art, art can be made with decorative purposes. This viewpoint has introduced a broad field of application which includes decor in art. The subject has been examined giving examples to the change of the viewpoint of decor and decorative in the transition process between modernism and postmodernism and to the artists using decor as a conceptual means of expression in their work as a result of that change.

DOI: 10.7816/idil-07-51-09

Giriş

Seramikte dekor teknikleri deyince akla şekillendirilmiş ya da şekillendirilmekte olan seramik bir ürünün yüzeyine sır altı, sır üstü, sır içi çeşitli yöntemlerin uygulanması gelir. Üretilen seramik ürünü daha estetik hale getirmek, ticari olarak değerini arttırmak ve seramiğe çeşitli anlamlar yüklenmesi gibi kaygılarla dekor teknikleri kullanılır.

Dekor kelimesi için Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde "bir yere süsleme amacı ile verilen düzen" tanımı yapılır. Bu tanımda görüldüğü gibi dekor ve süsleme kelimeleri genellikle yan yana anılır.

Süs "Bir kişiyi ya da nesneyi güzelleştirmek amacıyla üzerine yerleştirilen ya da eklenen her türlü nesne ya da öge" (Sözen ve Tanyeli, 1992: 223) şeklinde tanımlanır.

Süsleme kelimesi ise; "Bir yüzeyi estetik açıdan daha etkileyici kılmak amacıyla üzerinde yapılan her türlü çalışma" (Sözen ve Tanyeli, 1992: 223) veya "Bir biçimin yüzeyinde düz ya da kabartma, boyalı ya da boyasız bir takım ögelerle oluşturulan düzenleme" (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997: 236) olarak tanımlanır. Bir kompozisyonda ana konuyu etkilemeden çıkarılabilecek ikincil öğelerin tümü süsleme olarak görülür.

Dekor her alanda, farklı kültürlerde, farklı işlevlerle karşımıza çıkabilir. Temalar, biçimsel özellikler, her kültürde, her dönemde farklıdır. Çağın ideolojisi ve toplumların karakteristik özellikleri dekorlarla açığa çıkabilir. Bazen sadece kullanılan geometrik bir bezemeden, bir bitki ya da hayvan motifinden dekorun hangi uygarlığa ait olduğu anlaşılabilir. Tarihi olaylar, dönemler, dinsel inanışlar, kısaca toplumların yaşayış biçimleri ile ilgili bilgiler seramik form üzerindeki dekorlardan anlaşılabilir.

Herbert Read'a göre;

> Form kendi başına "süsleyici" olabilirse de bu söz çoğunlukla bir nesnenin çevresiyle olan ilişkisini ifadede kullanılır. Doğramaları boyayıp duvarlara kağıt kaplarken odayı süsleriz, fakat bu sadece odaya renk verdiğimizi ifade eder. Bir sanat eserini, süslediğimiz zaman forma süs denilen başka bir şey ekleriz. Süs hemen her sanat eserine eklenebilir, mimarlıkta işlenmiş sütun başlıkları ve frizler, çömleklerde renk ve resimler kullanırız: oda resmi bile süsleyici çerçevesi olmadan tamam değildir. Bütün bu süsler sanat eserine uygulanır, uygulama kelimesinin ilk ve doğru anlamı budur (Read, 1973: 38).

18. yüzyıla kadar yapılan sanat çoğunlukla bir yerin süslenmesi, bir hikayenin anlatılması (dinsel öğeler) amacıyla üretilmiştir. Güzel Sanatlar kavramının henüz gelişmediği dönemlerde sanat ve el sanatları birbirinden ayrı düşünülmezdi. Güzel Sanatlar kavramının ortaya çıkışı ile zanaat ve sanat kavramları birbirinden ayrılmış ve bu ayrımla büyük bir bölünme yaşanmıştır. Böylece Güzel Sanatlar esin ve deha ile ilişkilendirilmiştir. Artık üretilen eserler bir yerin süslenmesi ya da bir şeyin anlatılması amacıyla yapılmaktan çok kendini bir amaç olarak sunar ve ince zevkler yaratır. Oysa zanaat için beceri ve o alana özgü kurallar yeterlidir. Kullanım amacı ön plandadır ve hedefi kullanım değeri sunmak ya da eğlendirmektir (Shiner, 2004: 24).

Seramiğin plastik sanatlar olarak güzel sanatların bir dalı haline geldiği postmodern döneme giden süreçte yaşadığı değişimlerin kökeninde, endüstri devrimi yatar. Endüstri devriminin sonucu olarak birçok nesnenin seri olarak üretilmesi, özensiz, zevksiz, ucuz nesnelerin ortaya çıkışına neden olmuştur. Böylesi bir üretim biçimine tepki olarak doğan sanat hareketlerinden ilki Sanat ve Zanaat (Arts and Crafts) hareketidir. Bu hareketin önderi William Morris dönemin ucuz ve kötü seri üretim mallarının niteliksizliğini vurgulayarak el sanatlarına dönme çağrısı yapmıştır. Bu hareket güzel sanatlar kavramının gelişmesinden sonra sanat ve zanaat arasında oluşan uçurumu kapatmak amacındadır. Sanat ve Zanaat akımı insanların gündelik yaşam alanlarının güzelleştirilmesini ve dönüştürülmesini sağlayacak etkinlikleri, yani el sanatları ve dekoratif unsurları destekler. Malzemeye sadakat, işlevsel nesnelerin güzel

 DOI: 10.7816/idil-07-51-09

yapılması, tasarımın işleve uygun olması gibi amaçları bünyesinde barındırır.

19. yüzyılın sonlarında hızlı sanayileşme, şehirleşme ve ilerlemeye olan inanç modernizmin doğuşuna neden olmuştur. Bu kapsamda ortaya çıkan bir diğer sanat akımı ise Bauhaus'dur. Bauhaus, Sanat ve Zanaat hareketi gibi, sanat ve zanaatın yan yana getirilmesi amacındadır ve bu doğrultuda teknolojinin kaynaklarının sonuna kadar kullanılması gerektiği inancındadır. Bauhaus hareketinde yalın ve işlevsel seramik objeler üretilirken dekor genellikle saf dışı bırakılmış, obje için genellikle monokrom renkler tercih edilmiştir. Endüstri devriminin sanata önemli katkılarından biri tasarım disiplininin oluşmasına zemin hazırlamış olması, diğeri ise Atölye Sanatlarıdır (Studio Arts). Atölye Sanatlarının gelişimi ile sanatın sınırları genişleyerek, önceleri zanaat olarak tanımlanan alan, bu başlık altında değerlendirilmeye başlanmıştır. Böylece seramik, plastik sanatların ana dallarından biri haline dönüşmüştür. Günümüzde çağdaş el sanatları kavramından bahsedilmesi, Arts&Crafts ve Bauhaus hareketlerinin sanat ve zanaatı birleştirme çabalarının bir sonucu olarak görülebilir. Bir süre sonra sanatçı-zanaatçı kavramı ortaya çıkar.

Seramik malzeme, Modernizmin soyut ideal sanat arayışında Modern Sanat tarihinde kendine bir yer edinememişti. Buna rağmen 1950'lerde modernist ilkelere yakın duran soyut biçimsel arayışların göze çarptığı seramik ürünler fark edilir. İngiltere'de Hans Coper ve Ruth Duchworth, Amerika'da John Mason'un seramikleri Modern Sanatın bir parçası olmasa da, modernist geleneğin öncüleri olarak değerlendirilebilir (Del Vecchio, 2001: 9).

Hans Coper seramik geleneğine hakim bir sanatçı olarak, malzemenin doğasının doku ve form ile öne çıkarıldığı, soyut çizgide, çömlekten referanslar taşıyan ancak gündelik kullanım amacı taşımayan seramikler üretir. Bu tavır Modernizmin ideal soyutlamacı anlayışının bir uzantısıdır. Bir zanaatçı-sanatçı olarak Hans Coper Modern Sanatın paralelinde üretim yapan seramik alanının öncülerindendir. Seramik malzemenin sanat alanında varlık göstermesi, modernist anlayışın dışarıda bırakmayı önerdiği malzemenin tarihinin bir bilgi olarak kabul edilmeye başlandığı döneme rastlar. Modernist döneme damgasını vuran soyutlama ve malzemeyle girişilen saf alışveriş kendini bugün yeni bilgi alanlarına açar. Postmodern dönemde malzemenin beraberinde taşıdığı anlam, tarih ve sosyal bağlar o malzeme ile yapılacak üretimden soyutlanmayacak bir bilgi olarak görülür (Susamoğlu, 2014: 123). Bu noktaya kadar modernist anlayışa paralel olarak üretim yapan zanaatçı- sanatçı figürlerinin seramik üretimlerinde, dekor, malzemenin önemli bir tarihsel bilgisi olduğu halde göz ardı edilmiş ve dekordan, dekoratif olandan

Görsel 1. Hans Coper Seramiklerinden Örnekler.

1950'lerde soyut anlatımcılık akımının seramik alanındaki en ünlü örneği Peter Voulkos olmuştur. Voulkos seramikle ilgili farklı yaklaşımlar geliştirir. Deforme edip, yırtıp parçaladığı, istiflediği seramik formları 1956 yılında Craft Horizons dergisinin gündemine gelmiştir. Bundan sonra el sanatları eskisi gibi olamayacaktır. Voulkos soyut dışavurumcu etkileri kullanmış, işlevi dışlayarak çömleklerin üzerine çıkıntılar ve delikler yerleştirmiştir. Bu anlayışı ile çömlekçi ya da zanaatçı olarak değil seramik heykelcisi olarak anılmıştır (Bingöl, 2008: 21). Bu anlayışta dekorun yeri olmadığı gibi, tamamen malzemenin plastiklilik karakterine odaklanılmış, bitmiş nesneden çok yaratma sürecine değer verilmiştir. Başka bir deyişle, bitmiş eser yaratıcı çalışma sürecini kanıtlama kapasitesi açısından değerlendirilir. Önceden belirlenmiş fikirleri seçilmiş malzemeye dayatmak yerine tesadüflerden, kaza ve şans faktöründen faydalanılır.

DOI: 10.7816/idil-07-51-09

Görsel 2. Peter Voulkos, Tabak, Sırlı Stoneware, Tornada Şekillendirme, Sgrafitto, 1963.

Kimi görüşlere göre çağdaş el sanatları ve sanat birleşmiştir, birleşmelidir. Bu felsefi açıdan ikisinin aynı olduğunu vurgulayan bir yaklaşımdır. El sanatı, sanat dünyası tarafından daima sanatsal ve felsefi alt yapıdan yoksun bir beceri olarak tanımlanırdı. Ünlü sanatçılar bu işe el atıp dikkatleri bu konuya çekmedikçe el sanatları, sanat dünyası tarafından göz ardı edilmiştir (Bingöl 2008: 23). 1945-1960 yılları arasında Pablo Picasso, Joan Miro, Marc Chagal, Georges Braque, Fernand Leger gibi tanınmış ressamlar seramikle ilgilenmişlerdir. Seramik yüzeylerinde resimsel arayışlar gerçekleştiren bu sanatçılar zanaat dünyası içinde ziyaretçi olarak adlandırılmışlardır. Bu sanatçılar seramik yüzeyini bir tuval ya da kağıt gibi görerek resimsel olasılıkları araştırmışlardır.

Görsel 3. Pablo Picasso Seramiklerinden Örnekler.

Postmodernist seramiklerin kökleri Amerika'da 1960'lar, İngiltere'de 1970'lere dayanır. Seramikte uzun süredir gelişmekte olan isyan, Modernizmin sadeliğine karşı olmuştur. Postmodernizm geniş bir alanı kapsar. Bu doğrultuda görsel sanatlarda; birçok stil, teori ve sanatsal yaklaşım ortaya çıkmıştır.

Mark Del Vecchio, "Postmodern Ceramics" adlı kitabında 1980'den itibaren seramik sanatında gerçekleşen gelişmeleri on iki ana başlık altında toplayarak analiz eder. Bunlar; The Postmodern Look (Postmodern Bakış), Post-Minimalizm (Post-Minimalizm), Pattern and Decoration (Desen ve Dekorasyon), The Multiple Vessel (Çok Yönlü Kap), Organic Abstraction (Organik Soyutlama), The Real/ Super-Real (Gerçek/Süper Gerçek), History, Culture and Time (Tarih, Kültür ve Zaman), The Image and The Vessel (İmaj ve Kap), The Vessel as Image (İmaj olarak Kap), Figural Sculpture (Figüratif Heykel), Abstract Sculpture (Soyut Heykel) ve Post-Industrialism (Post Endüstri)'dir.

Postmodernizmin konu bağlamında büyük özgürlüklerinden birisi desen ve dekorasyonu sanat olarak ele almasıdır. Bu bakış açısına göre dekoratif olan her şey sanat olmasa da sanat dekoratif anlam ve amaçlarla yapılabilir. 1977'de New York'ta açılan "Pattern and Decoration (Dekor ve Dekorasyon) sergisi ve 1979'da Philadelphia (Filedelfiya) Çağdaş Sanatlar Enstitüsü'nde açılan "Decorative Impulses (Dekoratif Dürtüler)" sergisi dekoratif olana bakış açısını kökten değiştirmiştir. Dekoratif (süsleyici) olan, aynı zamanda sanat olabilir düşüncesi, modernist harekete karşı en önemli postmodern karşı duruşlardan biridir. Modernizm dekor ve dekorasyona, süslemeye daima uzaktır. Bu anlayış Postmodernizmle kırılmıştır. Desen ve Dekorasyon anlayışına yakın üretim yapan sanatçılara örnek olarak Betty Woodman, Joyce Kozloff, Phillip Maberry, Jacqueline Poncelet (emaye), Alison Britton, Rick Dillingham, Gustavo Perez, Junko Kitamura, James Lawton, Gary DiPasquale, Ralph Bacerra, Anne Kraus, Grayson Perry verilebilir (Işıktan, 2007: 84-85).

The Image and The Vessel (İmaj ve Kaplar) başlığında değerlendirilen örnekler 1980'lerde seramik sanatında hikaye içerikli tasvir kullanan sanatçılardır. 20. yüzyılın erken dönemlerine ait faklı düşünüş tarzlarındandır. Seramikte modernist ideal, desenden yoksun ve tek renk sırlı basit formlardır. 1950 ve 1960'larda Michael Frimkess ve Howard Kottler çok etkili ve cesurca bir hareketle bu görüşe karşı çıkmışlardır. Çalışmalarında mitolojiden sahneler, cinsellik ve diğer günlük yaşam alanlarının ele alındığı tasvirlerle

 DOI: 10.7816/idil-07-51-09

hikayeye bir geri dönüş görülür (Işıktan, 2007: 88).

Howard Kottler'in sanatsal tavrı kendine mal edicidir. Sanatçının 1960'ların sonu ve 1970'lerin başında dikkati çeken bir dizi tabak çalışması vardır. Bunlar fabrika yapımı beyaz porselenlere sipariş usulü üretilmiş çıkartmalar uyguladığı tabaklardır. Konuları utanmazca popülistti; Amerikan bayrağı, pembe güller ve papazın portreleri, Thomas Gaingbrough'un The Blue Boy(Mavili Oğlan), Leonarda da Vinci'nin The Last Supper ve Monalisa (Son Akşam Yemeği ve Monalisa) ve Grant Wood'un Amerikan Gothic (Amerikan Gotik) tabloları gibi. Bazı tabaklar takımlar halinde üretilmiştir. Kottler bir ironi olarak üründen çok ambalajlamada özenli davranarak bu tabakları kutulamıştır. Bu takımlar özel temalarla ilgilidir. Örneğin çam ağacından bir kutunun içerisine deri zarflarla dizilmiş ve Grand Wood'un Amerikan Gotik adlı resmine ithafen yapılmış çalışması gibi. Kootler bütün Amerikan aile değerlerini yansıtan bir resmi, haddini aşan cüretkar bir neşe ile, cinsiyetleri karıştırarak veya eleştirerek yerle bir etmekte ve toplumsal değerlerle oynamaktadır. Bir başka tabak setinde ise Gertrude Stein'in ünlü 'Rose, is a Rose is a Rose' (Gül, bir güldür, bir güldür) adlı çalışmasını çıkış noktası almıştır. Tabaklar kırmızımsı pembe deri ile kaplanmış; tabakların üzerine pembe gül çıkartmaları eklenmiş ve sonrasında günahkar olarak isimlendirilmiştir. Bu tabaklar postmodernizme itici güç olan mal etme yaklaşımının erken örneklerindendir. Bu çalışmalar kesinlikle düşük sanat formatında yapılmış yüksek sanat kopyalarıdır ve soğukkanlı, endüstriyel, popülist, zarif, esprili ve yıkıcıdır (Del Vecchio, 2001: 14).

Görsel 4. Howard Kottler, Amerikan Gotik Serisinden, Hazır Porselen Tabak, Dekal, 1972.

Greyson Perry 2003 yılında Turner ödülünü kazanan şüphesiz dünyadaki en ünlü seramikçilerden biridir ve çalışmalarının kamuoyunda çektiği dikkat seramik dünyasına da etki etmiştir. Geleneksel urn ve vazolarının klasik çizgileri ve parlak renkleri, onu ilgilendiren tartışmalı politik ve sosyal konuları araştıran baştan çıkarıcı bir tuval oluşturur. Sanatçı izleyici ile etkileşim kurmak için medya ve sanat arasındaki bu temel uyuşmazlığı kullanır. Fotografik baskı, resim, kolaj ve maskeleme gibi dekor tekniklerini kullanarak, tarih, tüketim kültürü, şiddet ve cinsel taciz gibi temaları kullanır. Bunun yanı sıra çapraz giyinme eğilimleriyle tanınan kadın alter egosu resmedildiği bağlamda sanatçının yoğun bir temsilcisidir. Sanatçı seramiğin "ikinci sınıf statüsü", bir dekoratif sanat olarak varsayılma algısı ile çapraz giyinenlere, kadınların ikinci sınıf vatandaş olarak bakışı arasında bağ kurar. Perry "Eğer tamamen dekoratif bir şey yapsaydım ki bu çizgiye bir kaç kez yaklaştım. Seramiklere baktığımda tuzsuz patates gibiydiler ve bunu midem almadı" der (Hanaor, 2007: 154).

Görsel 5. Grayson Perry, Gökkuşağının Üstünde, Sırlı Seramik 2001.

Görsel 6. Grayson Perry, Modern Aile, Sırlı Seramik, 2014.

 DOI: 10.7816/idil-07-51-09

Cinsellik Grayson Perry'nin çalışmalarında kendini gösterir. Çoğunlukla Arneson ruhunu yansıtan vazolardan oluşan Perry'nin eserlerinin biçimi, iyi ve süslü porselen normlarına uygun olarak seçilir. Bu eserlerde dekorasyon hat safhadadır; şiddet, cinsellik, travestizm ve grafitiyle karışık bir taşra yaşamı; baskı, çıkartma ve metin olarak karşımıza çıkar. Perry'nin seramiklerinde dekorasyon bir tür giyinmedir: Sanki "basit bir toprak kap" etrafını saran resimler yaldızlar ve metinlerin çokluğuyla farklı roller ve kimlikler denemektedir (De Wall, 2003: 204).

> Greyson Perry'nin en iyi bilinen çalışmaları; klasik formlu, kapaklı ve geçmiş seçkin seramik geleneğine gönderme yaparak uyarlanmış, parlak yüzeyi kaplayan figürler, desenler ve metinlerle dopdolu, el yapımı vazolardır. Formla ilişkisiz popüler kültür patch-workleri -baskı ve el dekoru tekniğinde- zıtlık oluşturur. Kombinasyonun zıtlığı geçmiş ve şimdiki durum arasında mesaj verir. Çalışmalarında kazıma ve fotoğrafı içeren birçok teknik kullanır. Bunlar cinsel yönü ağır basan görüntü kolajları ve kazıma metinlerdir. Her kap ayrı bir hikaye anlatmaktadır. Genellikle otobiyografik bazen de magazin gazetesi şok ediciliğindedir. Perry, çömleklerindeki klasik temeli kasten vurguladığı gösterişli dekorasyonla yıkmaya çalışmaktadır (Işıktan, 2007:119).

İngiliz Seramikçi Paul Scott'un çalışmaları arşivlerdeki kitap resimlerinden alınmış motif, desen ve imgelerin manipülasyonunu içerir. Bunları kimi zaman fotografik unsurlarla birleştirerek çağdaş sanat eserleri ortaya koyar. Bu imajlar mavi beyaz renkleriyle karakterize olmuştur. Sanatçı pastoral manzaralar ve motifleri kullanarak, izleyici için tanıdık olan imgelerle oynamaktadır. Sanatçı 'The Scott Collection Cumbrian Blue's' adlı çalışmasında mavi ve beyaz porseleni alarak içinde nükleer reaktörlerin bulunduğu bir kır manzarası baskısı yapmıştır. Filistin-Gaza adlı çalışmasında ise; buluntu bir hazır nesne olarak eski bir Filistin görseli içeren porselen tabağın içindeki görüntüyü manipüle ederek günümüz Filistin görüntüleriyle bir araya getirmiştir.

Görsel 7. Paul Scott, Filistin-Gaza, Sıriçi Dekal, Altın Lüster, 1840 tarihli Filistin Konulu Eski Tabak, 2015.

Charles Krafft, geçmiş mavi beyaz porselen geleneğinin (Delf Seramiği) farklı bir uygulamasını yapar. 'Assassination Kit' adlı çalışmasında; Yugoslavya'daki Doğu Avrupa gizli polis silahlarının porselen taklitlerini yaparak, mavi beyaz süslemelerin zararsız dekorasyonuyla, öldürücü nesneler arasındaki uyumsuzluğun zıtlaşmasını oluşturur. Charles Krafft'ın 'Porcelain War Museum Project: Assassination Kit' (2000), 'Porcelain War Museum Project: Delf Assault Rifle, Pistols and Grenades' (1998–99) adlı çalışmaları bu serinin üretimleridir. Amerikalı seramik sanatçısı, döküm tekniğiyle çoğalttığı nesnelerin güçlü erkek betimlemesine karşın, onları dişil özellikteki transfer baskı ve el dekoru tekniğiyle dekorlayarak cinsiyetleştirilmiş betimleme üzerinde ustaca oynamaktadır. Askeri ve masonik alamet veya işaretlerle kalıplar yapmakta, aykırı kodlu işaretlerle zamanımıza mesajlar vermekte ve bunu bir protesto aracı olarak kullanmaktadır (Işıktan, 2007: 115).

> "Dekore edilmiş olmak" biçimin eril önceliğiyle karşılaştırıldığında ikincil ve dişil bir nitelik olarak kabul edilir ve dekorasyon genellikle cinsiyet ayrımına maruz kalır. Seramikte kadınların çalıştığı alanları (özellikle çini boyacılığı ve biçimleme-figürasyon) görünmez olarak varsayan ve dikkate değer bulmayan birçok önemli yazarda bu alandaki erillik düşüncesini sağlamlaştırmıştır. Bu özcü (essentialist) stereotipler göz önünde bulundurulduğunda "dekore edilmiş olma" nın cinsellik ve cinsiyet meselesi arayışının bir yolu olduğu ortaya çıkar (De Wall, 2003: 204).

 DOI: 10.7816/idil-07-51-09

Seramik, heykel, fotoğraf, video, desen ve yerleştirme gibi birçok farklı yöntem kullanan Burçak Bingöl, kimlik, kültür, süsleme ve yanlışlık kavramlarının iç içe geçmesiyle oluşturduğu çalışmalarıyla ön plana çıkıyor. Sanatçı batı gelenekleri ile sanat ve zanaat pratiklerini birleştirerek batı sanatının sorgulandığı yeni bir sanat alanı oluşturuyor (https://kultursanat.com.tr/sergi/burcak-bingol-metropolitan-muzesi-daimi-koleksiyonunda/).

> Burçak Bingöl'ün çalışmaları, emek-yoğun üretme biçimiyle kopyalama, iz sürme ve yeniden yapılandırma yöntemiyle, süsleme ve dekorasyon kavramlarına analitik bir açıdan yaklaşıyor. Bingöl'ün çalışmaları, tekrar etme pratiğini hem üretim hem de bir görsel dil olarak kullanıp alışılagelmedik düzenler oluşturuyorlar. Bu çalışmalar, soyutlama ve temsil, baştan çıkarma ve uzaklaştırma, tasavvuf ve tüketim arasında gezinen, Doğu ve Batı geleneklerini hem benimseyen hem de yok sayan organik/psikolojik peyzajlar meydana getiriyorlar. Batı esaslarını hem sorgulayan hem de genişleten ve izleyiciyi sanat ile zanaat; yüksek ile alçak arasındaki uçurumu yeniden incelemeye davet eden çalışmalarıyla Bingöl, kendine bu aralıkta özel bir konum tanımlıyor (https://mixerarts.com/sanatci/burcak-bingol).

Sanatçının Metropolitan Müzesi'nde bulunan 'Hayal Kırığı II' adlı çalışması, Burçak Bingöl'ün Türk toplumunu ve mirasını sorguladığı, kültürel ve kişisel hikayelerini incelediği, tanıdık günlük eşyaları kullandığı ve onları zengin bir şekilde dekore edilmiş seramik sanat eserlerine dönüştürdüğü bir serinin parçasıdır. Sanatçının bu seride konu olarak ele aldığı gündelik nesneler, modern öncesi Selçuklu ve Osmanlı seramik gelenekleriyle ilişkiye girmiş ve bu öğelerle süslenmiştir. Bazen kısa bir video enstalasyonu sırasında sanatçı tarafından şiddetli bir hareketle vurulup yere düşen geleneksel seramik formları, daha sonra kırılan parçaların bir araya getirilmesi ve yeniden dekore edilmesi ile yeni bir sanat eserlerine dönüşür. 'Hayal Kırığı II' adlı çalışmada ise düzensiz olarak kırılmış seramik parçalar bir panoda yeniden bir araya getirilmiştir. Çiçek dekorlu seramik parçaların kullanıldığı bu eser, İslam dünyasında yüzyıllar boyunca yaratılan geleneksel seramikler ve çok renkli dekoratif motiflerle bağ kurar. Güllere verilen öneme, özellikle Osmanlı Dönemi'ne ve İznik Seramiklerine daha yakından bakılırsa, bu çiçek 'Hayal Kırığı II' eserinde doğallaştırılmış biçiminden ziyade, stilize edilmiş, lale, sümbül ve karanfillerle birlikte belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Sanatçı eserleriyle geleneksel bir Türk sanat formunun yıkılması ve daha sonra çağdaş bir nesneye dönüştürülmesiyle hem Osmanlı Sanatı hem de İslam Sanatı mirası ile bağ kurar ve "sanat nedir" fikrini sorgular (https://www.metmuseum.org/art/collection/search/692418)

Görsel 8. Burçak Bingöl, Seyir, Seramik, 2014.

Sonuç

Endüstri Devrimi sonrasında Postmodern döneme gelinceye kadar geçen süreçte seramik üretimlerinde, dekor malzemenin önemli bir tarihsel bilgisi olduğu halde göz ardı edilmiş ve dekordan, dekoratif olandan kararlı bir biçimde uzak durulmuştur. Postmodern dönem sonrası bu bakış açısı değişmiş dekor ve sanat bir arada düşünülebilir olmuştur. Dekor her zaman sanat olarak sayılmasa da sanatsal amaçlarla dekor yapılabileceği fikri kabul görmüştür.

Makale sırasında verilen örnek sanatsal çalışmalar doğrultusunda; bir kavram olarak anlamı doğrudan desteklemek üzere dekor unsurunun

 DOI: 10.7816/idil-07-51-09

kullanıldığı seramiklerde, kullanılmış olan dekor ortadan kaldırılırsa, eser anlatmak istediklerinden çok şey kaybedecek, belki de anlamını tamamen yitirecektir. Bu noktada dekor esere eklenen bir süsleme elamanı değil; eserin anlamını, kavramı oluşturan bütünün ayrılmaz bir parçasıdır.

KAYNAKLAR

Bingöl, Burçak. Mekan- Seramik İlişkisinde Plastik Sanatlar Ve Dekorasyon Kavramlarının İncelenmesi, Sanatta Yeterlik Eseri Çalışması Raporu, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Seramik Bölümü Sanatta Yeterlik Programı, Ankara: 2018.

Çil, Sakine. Seramikte Resimsel Anlatımlar, Sanatta Yeterlik Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul: 1995.

De Wall, Edmund. 20 th Century Ceramics, London: Thames &Hudson World of Art, 2003.

Del Vecchio, Mark. Postmodern Ceramics. London: Thames&Hudson, 2001.

Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, C:1, İstanbul, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, 1997, s.236.

Hanaur, C. (Ed.). Breaking The Mould, London: Black Dog Publishing Limited, 2007.

Işıktan, Figen. Teknik Dekor Yöntemlerinin Özgün Seramik Yapıtlarda Kullanımı, Sanatta Yeterlik Tezi, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Estitüsü Seramik-Cam Anasanat Dalı, İstanbul: 2007.

Read, Herbert. Çeviren: Beyazıt, Nigan. Sanat Ve Tasarım İlkeleri, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Matbaası, 1973.

Sözen, Metin ve Tanyeli, Uğur. Sanat Kavramları ve Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Remzi Kitabevi, ?.

Susamoğlu, Funda. "Modernizm Sonrası Seramik Geleneği ve Malzemeye Sadakat", Sanat ve Tasarım Dergisi, Cilt 1, Sayı 14, 2014.

İNTERNET KAYNAKLARI

www.tdk.gov.tr

https://kultursanat.com.tr/sergi/burcak-bingol-metropolitan-muzesi-daimi-koleksiyonunda/

https://mixerarts.com/sanatci/burcak-bingol

https://www.metmuseum.org/art/collection/search/692418

GÖRSEL KAYNAKLARI

Görsel 1. https://www.widewalls.ch/artist/hans-coper/

Görsel 2. http://www.artnews.com/2017/06/21/on-fire-peter-voulkoss-breakthrough-years-shine-at-the-renwick-gallery/

Görsel 3. https://www.thebillionaireshop.com/ceramics-by-pablo-picasso-at-sothebys/

Görsel 4. https://americanart.si.edu/artwork/american-gothic-playmate-conditioner-76365

Görsel 5. https://www.saatchigallery.com/artists/artpages/grayson_perry_over_rainbow.htm

Görsel 6. https://www.victoria-miro.com/artists/12-grayson-perry/works/artworks19526/

Görsel 7. https://ferrincontemporary.com/portfolio/paul-scott/#jp-carousel-5897

Görsel 8. https://www.burcakbingol.com/a-carriage-affair?lightbox=i01yuw